

РОЗДІЛ 12. ФІЛОСОФІЯ ПРАВА

УДК 340.1:343.3:159.99

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.82.3.44>

РОЛЬ ТА ЗНАЧЕННЯ ФЕНОМЕНУ ПЕРШОГО КОХАННЯ ЮНАЦЬКОГО ВІКУ У ФОРМУВАННІ ПРАВОВОЇ (ЮРИДИЧНО ЗНАЧУЩОЇ) ПОВЕДІНКИ

Зінсу О.І.,

доктор філософії з галузі знань 08 Право
за спеціальністю 081 Право,

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3801-6203>

e-mail: bebeni@i.ua

Зінсу О.І. Роль і значення феномену першого кохання юнацького віку у формуванні правової (юридично значущої) поведінки.

У статті презентовані результати теоретичного та емпіричного дослідження феномена «першого кохання» осіб юнацького віку. Актуальність теми дослідження продиктована соціальною і практичною значущістю впливу першого кохання юнацького віку на упорядкування правової поведінки особистості. У роботі висвітлено апробацію і результати розробленої авторської анкети «Світоглядні особливості поведінки та почуттів першого кохання періоду юнацького віку». За розробленою авторською анкетой представлено результати анкетування респондентів мешканці Київської, Житомирської, Дніпропетровської областей України.

Стверджується зв'язок закарбованої моделі поведінки у першого коханням з подальшим стилем сімейний, шлюбних правовідносин. Підкреслено, що психічна реальність першого кохання в юнацькому віці устеляється глибоким досвідом між статевих взаємин, етичних, естетичних критеріїв, що суттєво впливає на вибір шлюбного партнера, а відтак і на формування правової (юридично значущої) поведінки у сім'ї, родині, побуті. Визначено механізми психологічного захисту, які становлять ризик для фізичного, психічного, психологічного благополуччя особистості. Звернути увагу на особливостях віктимної поведінки юнацтва. Зроблено висновок, про те, що досвід пережитого нерозділеного, зрадницького покинутого першого кохання залишає рани в глибині психіки та провокує розвиток низької самооцінки, відчуття ущербності, які віддзеркалюються нестерпимим стражданням, болем у подальших між статевих романтичних стосунків. У зв'язку з чим підвищується роль етичного, морально, правового виховання юнацтва, спрямованого на аналіз цілісного сприйняття реальності першого кохання та запобігання можливих деформацій, криз.

Отримані результати дослідження можуть бути використані у: – науково-дослідній сфері – для подальших наукових досліджень правової поведінки; – освітній діяльності – для підготовки та проведення лекцій, семінарів і практичних занять із навчальних дисциплін «Юридична психологія»; «Психологія особистості», «Превентивна психологія», «Сімейне право», «Запобігання та протидія домашньому насильству». Положення цього дослідження також можуть бути використані під час розроблення цільових програм правової освіти, тренінгів.

Ключові слова: юнацтво, партнери, перше кохання, взаємність, гармонія, конфлікт, зрада, насильницька поведінка, домашнє насильство, профілактика.

Zinsu O.I. The role and significance of the phenomenon of the first love of youth in the formation of legal (legally significant) behavior about.

The article presents the results of a theoretical and empirical study of the phenomenon of “first love” of youth. The relevance of the research topic is dictated by the social and practical significance of the influence of the first love of youth on the regulation of the legal behavior of an individual. The work highlights the approbation and results of the developed author’s questionnaire “Outlook features

of behavior and feelings of first love in the period of youth". According to the author's developed questionnaire, the results of the analysis of respondents from Kyiv, Zhytomyr, and Dnipropetrovsk regions of Ukraine are presented.

The connection of the imprinted model of behavior in first love with the subsequent style of family and marital relations is asserted. It is emphasized that the mental reality of the first love in youth is settled by a deep experience between sexual relations, ethical and aesthetic criteria, which significantly affects the choice of a marriage partner, and therefore the formation of legal (legally significant) behavior in the family, family, everyday life. Mechanisms of psychological protection that pose a risk to the physical, mental, and psychological well-being of an individual are identified. Pay attention to the peculiarities of the victim behavior of youth. It was concluded that the experience of an unrequited, treacherous, abandoned first love leaves wounds in the depths of the psyche and provokes the development of low self-esteem, feelings of inferiority, which are reflected in unbearable suffering and pain in subsequent romantic relationships between the sexes. In connection with this, the role of ethical, moral, and legal education of youth, aimed at analyzing the holistic perception of the reality of first love and preventing possible deformations and crises, increases.

The obtained results of the research can be used in: - scientific research field - for further scientific research of legal behavior; - educational activities - for the preparation and conducting of lectures, seminars and practical classes and during the writing of textbooks, training manuals on the educational disciplines "Legal Psychology"; "Personality psychology", "Preventive psychology", "Family law", "Prevention and countermeasures against domestic violence". The provisions of this study can also be used during the development of targeted legal education programs and trainings.

Key words: youth, partners, first love, reciprocity, harmony, conflict, betrayal, violent behavior, domestic violence, prevention.

Постановка проблеми. Протидія та запобігання неправомірній поведінці у сімейних, шлюбних, партнерських відносинах в сучасному світі є чи не одними із найактуальніших. У той же час формування психологічного комфорту у шлюбних, сімейних відносинах детерміновано комплексом взаємопов'язаних чинників суб'єктивного та об'єктивного характеру. Не останнє місце у цьому причинно-наслідковому ланцюжку належить досвіду пережитого першого кохання юнацького віку. Палітра першого кохання юнацького віку характеризується складністю та багатоплановістю *смислоутворювальної* множини та варіативності. За цих умов викликає занепокоєння той факт, що амбівалентність почуттів, *нереалістичних вимог*, нерозділеного, зрадженого, насильницького першого кохання, впливаючи на подальший життєвий шлях особистості, зумовлює тенденцію агресії, недовіри, насильства, маніпулювання, що без сумніву стає на перешкоді створення повноцінної гармонійної сім'ї. Це ще раз підкреслює багатогранність *причинно-наслідкового* ланцюжка соціального феномену «домашнє насильство». Саме тому питання структурно-функціональних вимірів, внутрішніх та зовнішніх детермінантів першого кохання в осіб юнацького віку виступає актуальним науковим завданням дослідників у сфері запобігання, протидії домашньому насильству.

Стан опрацювання проблематики. Різні аспекти вікової кризи юнацького віку висвітлюються в працях сучасних вітчизняних та закордонних вчених (І. Ващенко, О. Запорожець, Ю. Кулагіна, Н. Максимова, В. Панок, Л. Семенюк, Т. Яценко). Значний науковий інтерес до проблематики вікової кризи юнацького віку висвітлено у дисертаційних роботах сучасних українських дослідників. Зокрема, психологічні особливості емоційного інтелекту осіб юнацького віку, схильних до віктимної поведінки вивчала О. Бантишева; психологічні чинники формування алкогольної адиктивної поведінки у підлітків та юнаків розкрила Н. Бурмака; розвиток емоційного інтелекту як чинника запобігання самотності в юнацькому віці з'ясувала Л. Колісник; психологічні особливості впливу образу фізичного Я на самоствавлення дівчат раннього юнацького віку розрила І. Левицька; психологічні умови запобігання маніпулятивним міжособистісним стосункам у юнацькому віці висвітлювала О. Прокоф'єва [1, 2, 3, 4, 8].

Водночас науковий інтерес до феномену «кохання» проявляли такі вчені як М. Барбі, Р. Бойко, Ю. Ковальчук, Т. Рудюк, Д. Шевцова, Г. Шукіна, та інші вчені.

Зокрема, актуальні питання проблематики супутника життя і самотності вивчала у дисертаційній роботі «Вибір любові в бутті сучасної людини» О. Романова [9]. Розглядаючи вибір любові «як вибір партнера в екзистенціальному та комунікативному контекстах» О. Романова обстоює

думку, що «проблема пошуку й вибору справжньої любові та створення плідних стосунків вимагає уважного ставлення до феномену девальвації цінностей» [9, с. 22].

За цих умов *привертають увагу* і пробуджують інтерес результати наукових пошуків, представлені сучасними французькими дослідниками *Litinetskaia, J.D. Guelfi* [12]. *Litinetskaia, J.D. Guelfi*, досліджуючи проблематику кохання крізь формат нормальних та патологічних станів кохання, звертають увагу на психологію любовного розладу, любовних хвороб, розладів, в яких любовна тема є центральною [12]. У своїй праці французькі дослідники розкривають різні явища парадоксальної прихильності, підкреслюючи складність розмежування подібних любовних станів, до яких зокрема належать ревності-пристрасть, ревності-марення, ревності-омана. Особлива увага звергнута на феномен «патологічні ревності». *Такий підхід є цілком обґрунтований, оскільки невміння керувати власними емоціями, дисгармонія емоційно-вольової сфери, деструктивні нав'язливі переконання власності стосовно партнера, систематичні патологічні ревності обумовлюють психопатичні реакції, психопатичні стани та слугують каталізатором* неправомірної насильницької поведінки у сім'ї, побуті, родині.

Водночас, попри значні наукові доробки недослідженими залишаються питання наративу першого кохання юнацького віку та його вплив на формування правової поведінки у сімейній, шлюбних взаєминах. Відтак, недостатня вивченість проблеми патологічного першого кохання юнацького віку та необхідність наукових пошуків закономірностей, структурно - функціональних вимірів першого кохання у формуванні правової поведінки особистості обумовила вибір озвученої теми дослідження.

Саме тому мета наукової статті полягає у з'ясуванні ролі першого кохання юнацького віку у формуванні правової поведінки особистості.

Виклад основного матеріалу. Упродовж усього розвитку суспільства та інституту державності формування правомірної поведінки особистості було і залишається одним з основних пріоритетних напрямків (стратегічних цілей), розвитку сильної, незалежної держави. На досягнення позначеної мети інститут держави спрямує зусилля політичного, економічного, педагогічного, психологічного потенціалу. Провідна роль при цьому належить створенню сприятливих умов, сприйнятливого середовища для розвитку людини, прояву її здібностей як найвищої соціальної цінності.

За цих обставин увагу дослідника привертає вплив загальних закономірностей вікової періодизації на конструкцію моделі правової поведінки особистості. Оскільки, правова поведінка є соціально значущою поведінкою, яка характеризує поведінку особи у правовому просторі суспільства, держави. За вектором спрямуванням та юридичними наслідками правова поведінка поділяється на а) правомірну, б) неправомірну. Вектор правової поведінки зумовлений комплексом *об'єктивних і суб'єктивних чинників*. Вагоме місце серед яких посідає модель правової, етичної, моральної культури, закарбована у віковій періодизації юнацького віку. У цьому контексті вікова гранична межа юнацького періоду окреслюється здебільшого періодом з 15 до 23 років. Юнацький вік виокремлюється як рання юність - вік 15-18 років, та власно юність (вік 18-23 роки). Соціальна роль осіб юнацького віку розгортається зазвичай у форматі: а) здобувач *повної загальної середньої освіти* (старшокласник); б) здобувач професійної (професійно-технічної) освіти; в) здобувач вищої освіти (студент, курсант); г) працюючий.

Важливо, що «в даному періоді закінчується модифікація організму юнаків, зникає характерна для попереднього підліткового періоду диспропорція тіла, незграбність рухів. Тілесна конституція молодих людей набуває індивідуального характеру» [10, с. 215].

Водночас «паралельно з набуттям соціальної зрілості в юнацькому віці спостерігається висока гнучкість соціальних ролей - представники цього періоду прилаштовуються до людей різних статусів, статі та віку» [10, с. 216]. Як слушно зауважує Л. Колісник: «юність та рання молодість – це порівняно невеликий, але від цього не менш значущий період у житті людини, що пов'язаний із розвитком особистісної рефлексії та самосвідомості, подальшим професійним становленням, з гострою потребою у спілкуванні й глибоких емоційно насичених міжособистісних стосунках (дружні, любовні взаємини)» [3, с. 38].

За переконанням Н. Павлик: «цей вік характеризується активізацією розвитку свідомості й самосвідомості, коли людина починає осмислювати буття і себе саму, своє ставлення до світу, свої функції та обов'язки, що визначає свідомий етап в процесі характероутворення особистості» [6, с. 99]. Саме тому цілком виправданим є твердження Н. Павлик про те, що « характерною ознакою

юнацького віку є підвищена емоційність, яка, з одного боку, знаходить відображення у високому рівні емпатії, розвитку почуттів дружби, любові, а з іншого, створює психологічні передумови дисгармонійного характерологічного розвитку внаслідок високої чутливості до зовнішніх факторів» [6, с. 103].

Це узгоджується із твердженням дослідника Н. Ліфарєва про те, що «юнацький вік являє собою наче «третій світ», що існує між дитинством і дорослістю, тому що біологічно-фізіологічне і статеве дозрівання завершено (уже не дитина), але в соціальному відношенні - ще не самостійна доросла особистість. Юність – це період прийняття відповідальних рішень, що визначають усе подальше життя людини: вибору професії і свого місця в житті, сенсу життя, вироблення світогляду і життєвої позиції, супутника життя, створення своєї сім'ї» [5].

Відтак, «в перших юнацьких захопленнях вагому роль відіграє фантазія (у хлопців вона має еротичний зміст, у дівчат – романтичний). Юнацькі мрії про кохання виражають прагнення особистості до тісних емоційних контактів, розуміння, психологічної близькості. Еротичні мотиви в юнацькому коханні слабко виражені або відділені від психологічної близькості. Так, дівчата можуть вважати справжнє кохання платонічним, «чистим». У хлопців роз'єднаність нижніх почуттів та еротичних потягів пов'язана з швидкими темпами їх статевого дозрівання та тиском стереотипу маскулітності. Поєднання сексуальності та духовності в коханні відбувається у власне юності» [10, с. 221].

Таким чином, перше кохання як одне з найсильніших емоцій, овіяне безліччю радісних моментів, новизною, свіжістю та маючи глибокий інтимний характер, пов'язаний з усвідомленням своєї дорослості, вибору життєвої стежини, впливом гормонів на юнацький організм й формування сексуального потягу до особи протилежної статі.

Однак, як наголошують вчені «... часто не витримує життєвих випробувань. Юнаки дуже болюче переживають втрату кохання через емоційну силу, значимість цього почуття. Ставлення до романтичних почуттів представників цього віку може бути невротичного залежного характеру або ж, на-ж, навпаки, знецінення, заперечення. Окремі хлопці та дівчата спілкування з протилежною статтю сприймають як свого роду колекціонування» [10, с. 221-222].

Досвід юнацької прихильності, турботи, близькості першого кохання впливає на подальші персональні установки особистості. Зокрема, негативний досвід першого кохання, набуваючи стійких форм саморуйнівної поведінки, залишає настільки глибокі рани, що жертва роками виношує принизливе ставлення, образи, розчарування, які з плином часу трансформуються у презирство, ненависть, мстивість до осіб протилежної статі. Такий стан речей безсумнівно позначається на формуванні правової (правомірної - неправомірної) поведінки особистості, а відтак на характері стосунків у сім'ї, побуті, родині.

За цих обставин увагу дослідника привертають детермінанти цього прекрасного, сильного, до маячної сліпоти, різнобарвного першого кохання, що втілює загадковості людських стосунків, механізми прихильності, взаємності, відсторонення, ігнорування. Безперечного значення у цьому набуває концепт духовної спільності та психологічної сумісності як буттєвої категорії прийдешнього, минулого і майбутнього. Подібні роздуми спрямовують дослідника зазирнути в колискову феномену першого коханням юнацького віку, варіативність поведінки якого озвучено в численних, пронизаних народною творчістю, *піснях*. У зв'язку з цим не зайвим буде вказати такі *пісенні* історії як: «Ой, чий то кінь стоїть»; «Несе Галя воду»; «Ой, у вишневому садку»; «Ти ж мене підманула, ти ж мене підвела»; «Ой, я маю чорні брови, маю карі очі»; «При долині кущ калини» та інші *пісенні* історії, які засвідчує *безліч тасмниць* і загадок міжособистісних відносин людей, серця яких пронизані коханням, його взаємністю, величністю чи навпаки розчаруванням, розпадом, відстороненням.

Результати досліджень дозволяють стверджувати про зв'язок спонукальної складової поведінкових проявів першого кохання із подальшою моделлю в сімейний, шлюбних стосунків та формуванні певного стереотипу поведінки.

Своєю чергою «у причинному зв'язку слід виділити умову. Її роль зазвичай виконує те середовище, в якому діє причина, тобто це коло дії причини, коло породження наслідку. Умова впливає на причину як катализатор, тобто або сприяє, полегшує дії причини, або перешкоджає їй; пришвидшує чи сповільнює її дію» [11, с. 134].

Виходячи з цього, важливо зазначити, що варіативність першого кохання юнацького віку характеризується широтою та глибиною емоційного фону: від гармонійного, взаємного до нерозділеного,

зрадницького, сліпого підкорення, *афективних спалахів ревності, патологічної пристрасті*, образ, оманливих ідей, розчарувань, даремних ілюзій, взаємних звинувачень тощо. У ряді випадків провідним є відсутність конструктивного досвіду зняття напруженості, переживань, інтенсивних емоцій, уникнення чи подолання негативних наслідків, що засвідчує незавершеність становлення системи ціннісних орієнтацій юнацтва. Зважаючи на це розчарування, хворобливі ревності, еротоманія, патологічна любовна пристрасть набуваючи форми маячної сліпоти, екзистенційної самотності стають ризиком формування різноманітних форм адикцій, фрустрації, аутоагресії (самогубства тощо).

У цьому контексті проаналізуємо погляди французьких дослідників *М. Litinetskaia, J.D. Guelfi* щодо нормальних та патологічних станів кохання [12]. *М. Litinetskaia, J.D. Guelfi* перековані, що якщо ми розглянемо психологічні ознаки та розлади, які характеризують психічні механізми любові, ми виявимо, що ці явища мають спільні моменти з психіатричними патологіями, особливо в інтелектуальній, фізичній та емоційній сферах [12]. Відтак, «любовні історії закінчуються погано»: це речення парадоксальне, оскільки має на увазі, що історія кохання може закінчитися «добре» [12]. На думку *М. Litinetskaia, J.D. Guelfi* одержимість, порив, звуження поля свідомості закоханого пояснює той факт, що він стає нездатним, всупереч усвідомленню небезпеки, відмовитися від своєї пристрасті, жертвуючи натомість своєю долею, своїм становищем і навіть життям заради любові, яка, як він знає, часом шкідлива, навіть тупикова [12].

М. Litinetskaia, J.D. Gue підкреслюють, що семіологія пристрасного кохання, збігається в кількох моментах із семіологією фанатичної пристрасті (ексклюзивність об'єкта, сліпа впевненість, підпорядкування об'єкта, переоцінка, ідеалізація, яка спотворює судження, і відсутність критики). Фанатик, яким іноді може стати закоханий, є безжалісним злочинцем [12]. Оскільки, як відзначають французькі дослідники, любов-ненависть є великим постачальником злочинної поведінки, такої як насильство, пограбування, зґвалтування, злочини на ґрунті пристрасті, самогубства та подвійні самогубства. На думку деяких авторів, злочин любові є лише злочином самолюбства, який виявляє твердження контролю над об'єктом [12].

Відтак, враховуючи вікові особливості кризи юнацького віку, приходимо до висновку: перше кохання у юнацькому віці є багатовимірним, багаторівневим конструктом, *незгладимою* рисою якого є пристрасть, невинність, поліфонічність романтичних побачень, безкорисливість, мрійливість.

Проте нерозділене, зрадницьке кохання обумовлює використання юнацтвом різних механізмів психологічного захисту. Серед яких:

а) відкриті й закриті форми насильницької моделі поведінки: озлобленість, агресивність, презирство, **помста**, погрози, деструктивна критика, насмішки, газлайтинг, підбурювання до самогубства; негативне оцінювання, маніпулювання, ігнорування, прокрастинація тощо;

б) відкриті й закриті форми пасивної аутодеструктивної поведінки: (саморуйнівної) поведінки: аутоагресія, емоційна невпевненість, низька самооцінка, відчуття меншовартості, неповноцінності, депресивні стани, самогубство та інші форми саморуйнівної поведінки.

Тому з метою психологічної безпеки особистості надзвичайно важливим є:

1. Чітке усвідомлення концепції того, що кохання є правом, а не обов'язком. Кохання побудовано на вільному волевиявленню, а будь-які спроби примусу доцільно тлумачити як прояв насильницької, маніпулятивної практики. Оскільки обраний партнер не зобов'язаний відповідати партнеру взаємним коханням. Такий підхід є не само ціллю, а регулятором подальшої поведінки особистості в шлюбних, сімейних правовідносинах, спрямований на вирішення різного рівня складностей у шлюбних, сімейних правовідносинах. Усвідомлено цього суттєво знизить ризик формування насильницького стилю міжособистісної поведінки; 2. Духовна самоактуалізація особистості; 3. Розвиток психосоціальних компетентностей (когнітивних, емоційних, соціальних) із виробленням вміння використання *наявних ресурсів ефективної, ненасильницької комунікації*, що таким чином знизить ризик домашнього, сімейно-побутового насильства. Зазначені аспекти суттєво сприятимуть підвищенню етичної, правової, моральної самосвідомості, ефективності спілкування, самовдосконалення, самовираження, що кардинальним чином знизить ризик деструкцій першого юнацького кохання. У зв'язу з чим, формування конструктивного концепту є необхідним та важливим.

Виходячи з цього та задля досягнення поставленої мети дослідження було здійснено безпосереднє та опосередковане опитування. Опитування проводилось за авторською анкетой «Світоглядні особливості поведінки та почуттів першого кохання періоду юнацького віку».

Географія й охоплення. Польовий етап дослідження тривав із січня 2024 року по березень 2024 року. Респондентами виступили мешканці Київської, Житомирської, Дніпропетровської областей України. Загальний обсяг вибірки склав 60 респондентів віком 50-70 років, серед яких 36 осіб жіночої статі, 24 особи чоловічої статі. Структура респондентів за рівнями освіти склала: респонденти, які мають повну вищу освіту – 55 %; середню спеціальну освіту – 10%; неповну вищу освіту – 20 %; загальну середню освіту – 5% ; науковий ступінь – 10%. Опитування проводилось з дотриманням принципів конфіденційності, добровільності, неупередженості, незалежності.

Узагальнення результатів емпіричного дослідження дозволило виокремити наступні положення.

Так, переважна більшість респондентів (75%) продемонстрували доволі значний інтерес до заявленої теми опитування.

На питання: «Які асоціації у вас виникають зі словами «перше кохання»? Отримано наступні відповіді: прекрасне почуття, радість, ніжність, вірність, натхнення – обрали 70%; ревності – 40%; розчарування, образи, сварки, непорозуміння – 35% ; складно відповісти, утримуюсь від відповіді – 5%;

При цьому 20% обстоюють позицію про перше кохання у віці 5-8 років; 75% у віці 15-23 роки; 2% у віці 23-30 років; 2% тримаються позиції «не пам'ятаю, складно відповісти». Таким чином, відчуття перше відчуття першого кохання, за переконанням учасників опитування можливе навіть у віці 6-7 років.

У той же час, період тривалості першої кохання 1-12 місяців обрали 60% респондентів; від 1 року – 5 років – 15% респондентів; від 5 років – 10 років – 4%; не пам'ятаю, складно відповісти – 1%. Також, привертає увагу той факт, що з плином років, навіть кількох десятиліть 15% респондентів все ще відчують почуття закоханості, ніжності до свого першого кохання.

Особливий інтерес у респондентів викликали спогади про емоційне забарвлення першого кохання. Переважна частина респондентів (60%) поринула у ліричні, наповнені приємними спогадами, роздуми про мрії свого юнацтва та романтичний період першого кохання. Лірику, злагоду, довіру, взаєморозуміння, пристрасть – обрали 60%; сварки, скандали, непорозуміння, обман, ревності, зрада – зазначили 15%; «було всяке», «було по-різному» – 20%; складно відповісти; свій варіант відповіді – обрали 5%

На питання: «Чим закінчилось Ваше перше кохання» отримано наступні відповіді: образами, тяжкими спогадами, розчаруваннями, глибокою раною, зрадами, втратою довіри в майбутніх стосунків – вважають 15%; полегшенням, що закінчилось – 10%; незавершеністю – 20%; розлучились фізично, проте ментальний зв'язок присутній і досі – 5%; одруженням з особою першого кохання – 15%; зворушливими словами вдячності за взаємопізнання; бажанням зустрітись знову обрали 15%; періодом маргінальності, алкоголізму, аморальним способом проведення дозвілля – 15%. Водночас 5% дотримуються позиції, наступило «друге кохання».

Щодо причин (чинників) розлучання (розірвання стосунків) погляди респондентів розподілились наступним чином: 60% вважають причиною розлучення світоглядні розбіжності, які не дозволили продовжити взаємини; 10% вбачають причини у втручанні родичів, друзів; 10% вказують на невідповідність вимогам, потребам, можливостям; 20% зазначили сварки, зради, патологічні ревності; 10% – фінансову скруту.

Щодо схожості за типажем наступного партнера з особою першого коханням 50% відзначили типову схожість наступного партнера з типом першого коханням; категорично відхиляють схожість – 20% ; утримались від відповіді – 15%; відповідь «складно відповісти» склала 15%.

Спогади про особу першого кохання є характерним для 70% респондентів. Натомість 15% респондентів заперечують спогади про особу першого коханням; утримались від відповіді 15% .

Водночас бажання зустрітись з особою вашого першого кохання виявили 70%; відновити стосунки виявили бажання 50% респондентів; утримались від відповіді – 5%; категоричне «ні» висловили 25%

Стосовно наявної зустрічі з особою першого коханням встановлено: 10% вважають, що пройшли б повз, вдаючи, що не помічають; запропонували б зустріч – 65%; спробувала б відновити стосунки, продовжити відносин з того місця на якому зупинились висловились – 20%; утримались від відповіді – 5%

Переважна більшість респондентів зазначила, що перше кохання викликає у людини надзвичайно емоційні, вразливі, глибокі, пронизливі почуття ейфорії, сексуального потягу, пристрасного захоплення, шаленості, щасливого, гармонійного чи нещасливого, трагічного кохання юнаць-

кого віку. Отримані результати вказують на зв'язок, закарбованого у першого коханням, рівня відповідальності й світоглядної позиції щодо партнерських стосунків із подальшою сімейною ідентичністю та відшліфованою моделлю сімейних, родинних правовідносин. Психічна реальність у яку занурюються закохані пронизується романтичною пристрастю, пам'ять про яку залишається на десятиліття.

Один із респондентів (Т., вік 54 роки, одружений, освіта не повна вища) згадував: «кохана дівчина, не обґрунтувавши своє рішення, розірвала стосунки, які тривали кілька років», що завдала йому суттєвих моральних страждань та спричинило виникнення адиктивної поведінки. Всупереч цьому він зберігає теплі відгуки про неї, підкреслюючи при цьому взаєморозуміння, довіру, вірність, безконфліктність тогочасних взаємин та факт, що «захопленість, почуття любові до неї тривало до 28 років». Водночас дівчина, з якою згодом Т. уклав офіційний шлюб, відзначалась типовою схожістю з особою першого кохання, втім у сімейних взаєминах мали місце сварки, образи, претензійні вимоги, чого за словами респондента, «не спостерігалось у стосунках першого коханням». Як наслідок, чоловік упродовж 16 років проживає у форматі «дистантна сім'я» (трудова мігрант). Зі слів респондента: «з сімейними обов'язками, відповідальністю справляється на відмінно». Через кілька десятиліть, зустрівшись з особою першого кохання, зрозумів, що романтичні почуття все ще мають місце. Проте глибоке почуття відповідальності поряд з іншими чинниками не дозволило йому зробити вирішальний крок: залишити сім'ю.

Такий стан речей ще раз підкреслює багатоплановість першого коханням

Другий випадок, інший респондент (І., вік 54 роки, не одружений, освіта повна вища). Свого часу уклавши шлюб з дівчиною першого кохання, згодом розлучився. Причиною розлучення, зі слів респондента стала: «невідповідність *запитів, потребам і* можливостям». Образ, негативу до особи першого коханням не тримає. У своїх мріях він постійно повертається до першого кохання та переконаний, що «при можливості готовий відновити стосунки». Мотивом такої позиції, зі слів респондента, «служує бажання продовжити стосунки з місця, на якому вони зупинились і побачити до чого цього разу призведуть очікування».

Свою чергою третій респондент (П., вік 65, не одружений, освіта повна вища) про перше кохання згадує позитивно, замріяно. Натомість відновити стосунки з нею, незважаючи на те, що вона проживає одна, вважає неможливим, оскільки за його словами: «сплинуло багато років, вона напевно змінилась, а руйнувати юнацький образ того першого кохання *не* хоче та й не готовий».

Подібних прикладів можна навести багато. Втім, головним, тим, що єднає більшість респондентів у яких перше коханням пронизано почуттями романтики, взаємності, вірності, а причиною розлученням стали об'єктивні чинники (зміна місця проживання, втрата адреси, фатальний кінець тощо) – це доброзичливі, пристрасні спогади про особу першого кохання. Такі респонденти є більш відкриті до дискурсу озвученої теми дослідження, вони залюбки поринають думками у роки своєї юності. Адже, романтичні спогади про перше коханням піднесено-емоційно *окрилює цих респондентів*, наповнюючи їх серце дивним промінням та особливою теплотою, любов'ю, добротою і вдячністю.

У той же час, частка респонденти, які зазнали негативного досвіду першого коханням, відзначаються тенденціями маніпулятивних практик та різних форм насильницьких моделей поведінки.

Також у ході опитування, з'ясувалось, що переважна більшість респондентів (75%) розглядають проблему нерозділеного, зрадницького *першого коханням серйозним викликом витримки, сили волі, саморегуляції*.

Респондентів, які зберегли яскраві позитивні спогади незабутніх хвилин першого кохання, вважають, що кохання – це вільне явище та *добровільні* стосунки. Деякі респонденти (35%) навіть схильні вважати, що «кохання можливо розглядати як егоїстичне явище для кожного».

За цих умов заслуговують на увагу рекомендації, висловлені респондентами для закоханих. Одними із *найпоширеніших* загальних рекомендацій, особам які в знаходяться у стані першого коханням є: «не втрачати голову», «кохати та бути коханим», «поважати один одного», «цінувати взаємність, взаєморозуміння та неповторні хвилини першого коханням», «довіряти один одному», «не допускати втручання друзів, родичів», «проявляти терпіння», «знаходити компроміси», «бути відвертими та одночасно стриманими», «уточнювати інтереси, узгоджувати позиції».

Стосовно проблеми нерозділеного, невзаємного кохання респондентами сформульовані наступні поради: «намагатись трансформувати стосунки у дружбу, приятельство», «скористатись послугами психолога», «проявити вдячність за отриманий досвід», «дозволити собі любити без

взаємності», «змінити оточення», «припинити стосунки», «не втрачати голову», «не брати до серця відмову», «спробувати з'ясувати причини невзаємного кохання», «не робити трагедії», «чекати взаємності», «поринути у нові романтичні стосунки», «іти назустріч новим знайомствам», «зробити перерву у спілкуванні», «не допускати ескалацію конфлікту», «не ображати», «не проявляти насильство», «розвивати саморегуляцію».

Безперечно, отримані результати опитування дали змогу узагальнити наукові уявлення та уточнити окремі положення, проте не вичерпають всіх аспектів впливу першого кохання на формування правової поведінки особистості, що своєї черги спонукає дослідника на подальші розгорнуті наукові дослідження озвученого сегмента проблематики неправомірної поведінки в сімейно - побутовій, родинній сфері.

Висновки. Здійснене дослідження переконливо засвідчило, що взаємини першого кохання юнацького віку можуть носити як продуктивний, гармонійний так і непродуктивний, дисгармонійний характер. Нерозділене кохання слугує ймовірним чинником закарбування у свідомості жертви стійкого переконання абсолюту взаємності кохання, а у разі відмови – допустимість цілеспрямованого психологічного, фізичного насильства (переслідування, залякування, приниження, погрози, образи, удари, побої), що своєю чергою має ймовірність відтворення зразків деструктивної поведінки у шлюбних, сімейних, родинних відносин. Такий стан речей свідчить про порушення в адаптації особистості та невміння адекватно проживати розчарування першого кохання, нерозділеного, відторгнутого, зрадницького кохання. У зв'язну з чим підвищується роль етичного, морально-етичного, правового виховання юнацтва та розробки ефективної психологічної допомоги, спрямована на аналіз цілісного сприйняття реальності першого кохання та запобігання можливих деформацій, криз. Проведене дослідження *не* вичерпує всіх аспектів вивчення формату першого кохання та вектора правової поведінки осіб юнацькому віці, а лише пунктирно окреслює, що спонукає дослідників на подальші наукові пошуки озвученого формату.

Отримані результати дослідження можуть бути використані у: – науково-дослідній сфері – для подальших наукових досліджень правової поведінки; – освітній діяльності – для підготовки та проведення лекцій, семінарів і практичних занять із навчальних дисциплін «Юридична психологія»; «Психологія особистості», «Превентивна психологія», «Сімейне право», «Запобігання та протидія домашньому насильству». Положення цього дослідження також можуть бути використані у під час розроблення цільових програм правової освіти, тренінгів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бантишева О.О. Психологічні особливості емоційного інтелекту осіб юнацького віку, схильних до віктимної поведінки: дис. ... канд. психол. наук: 19.00.07. Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова, Київ. 2017. 292 с.
2. Бурмака Н.П. Психологічні чинники формування алкогольної адиктивної поведінки у підлітків та юнаків: автореферат дис. ...канд. психол. наук: 19.00.04. Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ. 2002. 18 с.
3. Колісник Л.О. Розвиток емоційного інтелекту як чинника запобігання самотності в юнацькому віці: автореферат... канд. психологічних наук, спец.: 19.00.07 – педагогічна та вікова психологія. К.: Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова. 2016. 20 с. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/47319>.
4. Левицька І.М. Психологічні особливості впливу образу фізичного Я на самоставлення дівчат раннього юнацького віку: дис. ...доктора філософії: 053 – «Психологія». Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України. Київ. 2021. 269 с.
5. Ліфарева Н.В. Психологія особистості: *Навчальний посібник*. Київ: Центр навчальної літератури. 2003. 240 с.
6. Павлик Н.В. Психологія гармонізація характеру в юнацькому віці. *дис. ...д-ра психол. наук: 19.00.07*. Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова. Київ. 2017. 527 с.
7. Панчишин Р.І. Детермінанти поведінки людини: філософсько - правовий вимір: *дис. ... канд. юрид.наук. 12.00.12*. Львівський державний університет внутрішніх справ. Львів. 2016. 205 с.

8. Прокоф'єва О.О. Психологічні умови запобігання маніпулятивним міжособистісним стосункам у юнацькому віці: *дис. ...канд. психол. наук*: 19.00.07. Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова. м. Київ. 2010. 333 с.
9. Романова О.П. Вибір любові в бутті сучасної людини:*дис. ...д-ра філософії*. Філософія. Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова. Київ. 2022. 255 с.
10. Сергєєнкова О.П., Столярчук О.А., Коханова О.П., Пасєка О.В. Вікова психологія. *Навч. посіб.* К.: Центр учбової літератури. 2012. 376 с.
11. Йосипів А.О. Детермінанти насильницької злочинності та протидія їй органами внутрішніх справ: *монографія*. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ. 2011. 276 с
12. Litinetskaia.M, Guelfi J. D. État amoureux normal et and pathological states of love. *Annales Médico-psychologiques, revue psychiatrique* .Volume 179. Issue 3, March 2021. Pages 280-285. <https://doi.org/10.1016/j.amp.2021.01.008>. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0003448721000317>.